

Radnice v Žirovnici

Radnice byly i jsou místy, kde sídlí správa obce či města kde se rozhoduje o obecním dění. Ani v Žirovnici tomu není jinak, ale nebylo tomu tak vždy.

Od svého založení byla Žirovnice majetkem vrchnosti. Jak víme, zakladateli byli Páni z Hradce (původně Vítkovci) a dá se předpokládat, že v době založení postavili hrad. Nesídlili v něm, ale určitě v něm měli své úředníky dohlížející na chod nově vzniklé obce a její správu. Obecně platí, že poddanská města ve středověku neměla vůbec žádnou vlastní pravomoc ani samosprávu. Určitou menší pravomoc měla pouze takzvaná „Vrchnostenská města výsadní“, což ovšem nebyl případ Žirovnice.

Ještě kolem roku 1450 nebyl podstatný rozdíl mezi samosprávami měst poddanských a královských. Pokud se týká celých Čech, právě v období tzv. stavovského státu v letech 1434 až 1620 začala vznikat a rozvíjet se městská samospráva.

Pozdější majitelé panství, ať už to byli například Kamaréti nebo Vencelíkové na hradě Žirovnice sídlili, obec se však rozrůstala a důsledkem toho bylo nutné pro jejich jednání s poddanými zřízením funkce rychtáře nebo jí podobné. Kdy k tomu poprvé došlo, bohužel nevíme. V sousedních Počátkách je rychtář doložen k roku 1584, lze tedy předpokládat, že i v Žirovnici byl koncem 16. století podobný zástupce poddaných. O vrchnostenském rychtáři v Žirovnici je totiž první zpráva z roku 1594, ovšem brzy po tomto datu byl místo něho jmenován purkmistr a konšelé. Jejich jména neznáme. O tom, kde úřadovali, můžeme spekulovat. Že by měli vlastní radnici, je nepravděpodobné. Právě purkmistr a konšelé byli zástupci správy městečka během třicetileté války (1618 – 1648), jejíž dozvuky se v oblasti Žirovnice vyskytovaly ještě po roce 1650. Předpokládáme, že pokud máme doloženy purkmistra a konšely, mělo městečko i jakýsi vlastní, i když nevelký majetek. Roku 1620 byl ovšem císařským nařízením městům, městečkům a obcím veškerý majetek vzat a svěřen do péče výhradně královských rychtářů. Část majetku byla vrácena v roce 1628. Snad to byl impuls pro první úvahy městské samosprávy o zřízení vlastního sídla.

První zpráva o radnici v Žirovnici je z roku 1635, tedy zhruba z poloviny období třicetileté války. Jak vypadala, kde stála ani žádné další podrobnosti však nemáme, čemuž se ani nelze divit, když víme, jak tato válka podstatně ovlivnila a hlavně zastavila život obyvatelstva v celých tehdejších Čechách. Lze

předpokládat, že budova této radnice již v roce 1648 neexistovala nebo byla jako radnice zrušena. Pro představu jen připomenu, že Žirovnice během ničivé třicetileté války přišla o téměř polovinu obyvatel. Podle jednoho z pramenů zde žilo okolo roku 1650 asi 1100 obyvatel, avšak mám názor, že tento počet se týkal celého panství, tedy městečka Žirovnice i s okolními vesnicemi.

Podle Urbáře žirovnického panství z roku 1654 bylo v Žirovnici 68 osedlých, to je zjednodušeně řečeno zástupců rodin, schopných vůbec platit nějaké daně vrchnosti. Předpokládejme tedy, že zde mohlo stát kolem 70 stavení, avšak mluví se jen o 48 obyvatelných. Mezi neobyvatelnými (pustými) mohla být i radnice. Je však také možné, že zde žádná budova radnice jako takové vůbec nestála a na radnici byl „povýšen“ některý dům, nejspíše dům purkmistra.

Po konsolidaci poválečného stavu se ukázala potřeba mít vlastní radní dům. Žirovnici vlastnil rod Slavatů. Roku 1652 zemřel Vilém Slavata, roku 1657 jeho syn Karel. Majitelem panství se stal František Leopold. Ten trvale na hradě Žirovnice nesídlil, ostatně po válce byl hrad v dosti bídném a nereprezentativním stavu. Měl na hradě své úředníky, jako kdysi Hradečtí. Běžní obyvatelé, poddaní Slavaty cítili nutnost těsnějšího kontaktu s vrchností a proto bylo rozhodnuto, že si žirovnická obec (ovšem určitě s podstatným příspěvím majitele panství) postaví vlastní budovu radnice. Tak se i stalo, neznáme ale přesný rok. Nejpravděpodobněji se tak stalo v 60. až 80. letech 17. století. A kde radnice stála? K odpovědi na tuto otázku je třeba si uvědomit, v jaké době se její založení událo. Žirovnický hrad přestal být středověkou pevností a poddaní už nemuseli žít v domcích těsně okolo hradu. (Perky, Podhradí). Městečko se mohlo rozrůstat i jinam. Snad právě v této době začalo uceleně vznikat dnešní Havlíčkovo náměstí. Jednou z budov, která byla v tomto prostoru nově postavena, byla právě první takto doložitelná žirovnická radnice. Nešlo o nijak velký objekt, nicméně tehdejšími potřebami určitě dostačoval. Neměl popisné číslo, číslování domů proběhlo až v roce 1771, ale z velké části stojí dodnes. Jde o budovu dnešní tzv. staré pošty, číslo popisné 48. Jistě je vidět rozpor mezi tím, že nešlo o velký objekt a tím, jak „stará pošta“ dnes vypadá. Rozhodně se nedá říci, že by šlo o malou stavbu. Vysvětlení tohoto zdánlivého rozporu následuje.

V 2. polovině 19. století malá budova radnice přestala vyhovovat požadavkům. 24. ledna 1887 město Žirovnice vyhlásilo veřejnou dražbu na výstavbu nové

radnice. Vrchnost – rod Šternberků - zde již dávno nesídlila a o dost více byla posílena moc státu. Stavbě tak nic nebránilo.

Šlo opravdu o stavbu, ne přestavbu, jak se někde uvádí. Původní menší radnice stojící na místě dnešní „staré pošty“ měla č.p. 49. Před její modernizací město koupilo sousední objekt číslo 48. Toto popisné číslo má , jak jsem uvedl, budova i dnes. Od koho obec dům č.p. 48 koupila, není zcela jasné. Dům totiž často střídal majitele , např. v roce 1769 byl majitelem Matěj Emr, v roce 1770 Josef Emr, v roce 1809 Josef Hrbek atd. Tato radnice měla zpočátku po svém dokončení č. p. 48 /49. Ale nepředbíhejme.

12.II. 1887 stavitel Augustin Myslík předložil rozpočet na stavbu nové radnice. Náklady spočítal na 11 156 zlatých 20 krejcarů. Původní dům č. p. 48 měl kromě obytné části i hospodářskou , v plánu bylo postavit právě místo hospodářské části byty.S návrhem A. Myslíka obec souhlasila a práci mu zadala.Zajímavostí je, že o záměru provádět stavební práce už tehdy informovala sousedy: Fr. Kožicha z č.p. 50 (dnes domek již nestojí, místo něho je hotel Perla) a Martina Hromadu z č.p. 193 (dnes na jeho místě jsou Potraviny paní Kytlerové). To, že sousedé tyto informace dostali, potvrdil 17. září 1886 i c. k. soudní notář Eduard G. Klimpela z Počátek.

Během roku 1887 byla stavba dokončena i zkolaudována. 30. XII. 1887 město ale budovu radnice reklamovalo, protože např. skleněnou částí střechy do budovy zatékalo. Stavitel Rosenberg z Jihlavy povoláný k obhlédnutí radnice konstatoval, že některé stavební práce byly vykonány nedbale, kolaudační komise odvedla svojí práci špatně. Dodavatelé prací museli své dílo opravit. Například skleněnou střechu zhotovila firma S. Fischmann a synové - sklo - a firma Winter a Pitsch - kovovou konstrukci - (obě firmy z Prahy) . Budova pak vydržela sloužit bez větších stavebních zásahů 40 let, až v roce 1928 byla provedena oprava většího rozsahu: nátěry oken a dveří (provedl Ad. Hanzal ze Žirovnice) zednické opravy (Jan Malinovský z Počátek), truhlářské práce (fa. Venkrbec ze Žirovnice) a další.

To už ale budova nesloužila jako radnice. Když v roce 1910 koupilo Město Žirovnice od rodiny Šternberků panství, přestěhoval se úřad na zámek. V letech 1909 až 1927 sloužila budova jako knihovna, později i jako pošta. Poměrně unikátní využití měla „stará“ radnice na přelomu 60. a 70. let, kdy se v patře nacházely učebna a družina místní ZDŠ.

V současné době není objekt č.p. 48 v nejhorším stavu, nicméně nemá využití, prospěla by mu změna majitele a určitě i finanční injekce ke zlepšení stavební stránky.

V době, kdy se radní města a jeho úředníci přestěhovali na zámek, nebyla již vlastní radnice potřeba. Když v roce 1964 zámek vyhořel, úřadoval Městský národní výbor v místní sokolovně. Až v 80. letech byla postavena nová budova, která slouží Městskému úřadu dodnes.

Milan Morava

